Farø

På kortet syner den ikke stort; den er såmænd et bramfrit ejland, en lille klat, Vorherre gav i tilgift, da han skænkede Danmark Bogø. Og søfarende vil sige, at den ligesom så mange andre småøer her i nabolaget tilsyneladende først og fremmest har fået den opgave at ligge i vejen for skibsfarten. Men kommer man i land på den, er den ikke så helt ringe endda, 160,8 tdr. land med hele tre gårde! Men landskabelige overraskelser byder den ikke på. Når man fra vestsiden, hvor vi ligger forankret ved indløbet til Sortsøgab, og hvorfra vi ser Stor- strømmen som et stort åbent hav i vest, går ind over dens marker, kommer man snart over dens højeste punkt (11 m) ud til nordkysten, hvor den falder med en lille klint ned mod stranden. Herfra går hele landet næsten uden be- vægelse i en jævnt skrånende flade ned mod odden i sydøst, kun med en lille mose som afbrydelse i det fuldstændig bakkeløse terræn. Dagen er grå og kold. Efterårets store, tunge byger jages af østenblæsten

og trækker tykke regnslæb efter sig. De ligner vældige tordenbyger, men kulden er for følelig til, at vi lader os føre bag lyset af dem. En metalblå, iskold himmel glimter hist og her frem i revnerne mellem de drivende sky- masser, og blæsten jager susende gennem stubben og rusker i klintens tjørne. Krager blæser sidelæns hen langs stranden og råber med forkølede stemmer. Et par skader letter fra hegnet og får meget besvær med deres lange haler i blæsten. Vibeflokke løfter sig skrigende fra de flade stubmarker, hvor eng- piberen står og pylrer så småt af kulde. Småflokke af lærker farer op for vor fod, de er rejsefærdige og urolige nu som alle de andre.

I tjørnebuskene ved nordklinten holder skovspurvene til. De har forladt deres reder i de hule træer, hvor man om sommeren så ofte ser dem sidde parvis uden for boet på en gren, tæt trykket op til

hinanden og småplud- rende. Selv nu, hvor også de flokkes af gammel vane, er de stilfærdige og uden pøbelagtig uvæsen og palaver som deres fætre husspurvene. Den ene lille flok af dem letter efter den anden foran os på vor vej langs hegnet, trækker et lille stykke og slår sig ned igen, stille pippende og med lydløs flugt. Men længselen mod det fremmede har grebet dem som en stille uro, de ikke kan beherske. Kun husspurvene støjer endnu bag gårdene, hjemmevant og med hjem- mefødningens bedreviden om alting. Snart bliver de ene om de sparsomme kerner, der ligger i agerrenderne og i længernes læ. Og i dammen ved går- dene skråler de tamme gæs, hver enkelt med et evigt forår i sin fede krop og uden anelse om, at der kun er en månedstid til mortensaften.

Det står sørgeligt til med „ukrudtet", som flokkes i læ af hegnet, hvor plov og harve ikke har kunnet nå det. De stolte regnfang er blevet rustbrune eller sorte i toppen, den vilde gulerod er død og har i den sidste krampe lukket sig tæt sammen om sine frø. Agertidslens forhen hvide duske er blevet grå og sure og hænger som små karklude på de stive pinde.

Men inde i hundegræsmarken lyser endnu enkelte farver, margeritternes præstekraver står bestandig hvide og stivede om de fede hoveder, og ager- kålen korser sig gult mod den kuldeblå luft. Hist og her skyder et dybblåt lyn fra en kornblomst, og en enkelt mælkebøtte dukker sit hoved mellem de lange græsstrå. Men også *deres* dage er talte; histhenne ligger en hel tønde land stubmark som et eneste ubrudt, rustrødt tæppe af vissen hønsetarm. Tjørnenes løv, som frosten har rødmet, er begyndt at rådne i væden. Om det så er grønkålen, har den fået orangegule blade, og rødkålen er magentablå i hovedet af kulde.

På vor vej over markerne ind mod gårdene kommer en statelig mand på godt et halvt hundrede år os i møde, jægerklædt og med bøsse over skulde- ren. Han præsenterer sig for os som proprietær Stær, ejer af den største af

PROPRIETÆR STÆR FRA FARØ

Illustration af gårdinteriør med ænder] *Farö 30 Septbr. 1922* *A. L.*

øens tre gårde. Han er en udmærket jægertype og for øvrigt mere jorddrot og godsejer at se til end bonde. Proprietær Stær fortæller, at øens historie i den nyere tid i alt væsentligt falder sammen med Bogøs, og at den derfor i sin tid også var ryttergods sammen med denne. Stærs slægt har levet i flere led på øen, og en af hans forfædre var med til at udskifte dens jorder, nogle år før dette fandt sted på Bogø. Der findes ingen beboelser på øen uden for de tre gårde, og af dens jorder hører omtrent halvdelen under Stærs gård, medens resten er ligelig fordelt mellem de to andre familier. Disse, som også i flere slægtled har boet på stedet, hedder Keis og Farø. I 1921 var her otteogtyve beboere, men deres antal er svundet ind til atten, hvilket i nogen grad skyldes mindre folkehold. At øen var beboet allerede i stenalderen fremgår af en mængde fund af redskaber, derimod er her aldrig set jordfaste oldtidsminder. Øen kaldes *Farø* allerede i Valdemar II's Jordebog, men uden angivelse af, hvilke arter af vildt den har rummet. Hr. Stær bekræfter vor iagttagelse, at her findes en mængde harer på øen, derimod er her ligesom på Bogø ingen agerhøns. Af rovdyr er kun lækatten set. Her findes muldvarpe og en stor mængde „mosegrise". Til øen knytter sig den mærkværdighed, at *den sorte rotte*, som ellers for længst er udryddet overalt i landet og næsten helt i Sverige, hvor den ligesom her tidligere var

almindelig, endnu fandtes her paa stedet indtil for ganske faa aar siden. Saa hændte det her som andre steder, at den brune rotte kom hertil, sandsynligvis med et eller andet fartøj, og inden denne ved forfølgelse blev udryddet, havde den gjort det af med den sorte. Snogen er udryddet paa øen, derimod

findes den grønne frø i moserne. Gaardene ligger samlet nær øens midte; nordvest for dem strækker en lang tørvemose sig ud mod nordkysten, bevokset med pile, el og tjørne, øens eneste træbevoksning uden for haverne og den smalle tjørnebræmme langs nordklinten. Den Stær'ske ejendom er gammel og i modsætning til nabogaardene noget forfalden af ydre. Den har en anselig og meget smuk gaardsplads og er beliggende op ad et herligt gadekær, som foruden mosen er det eneste sted paa øen, hvor plov og spade endnu ikke har jævnet alle naturlige skønhedsværdier med jorden.^{82} Jeg staar ved aftenstid paa stranden ved øens sydspids og ser over mod den lille holm *Kragetinget*, som ligger omtrent 100 m fra kysten og er en grund af grus og sten, der rager ganske lidt op over fladvandet. Man kan med lethed vade over til den fra odden her. Omtrent tredive store kampesten ligger i en

uregelmæssig kreds i vandet omkring den. Den er bevokset med sparsomme, lave græstotter, og stranden er opfyldt af store tangdynger. Ved mit komme flyver nogle stormmåger og hættemåger op og skynder sig bort fra kysten, og lidt efter, just som solen bryder frem under den lave, skarpe skyrand i vest for at gå ned i havet, letter en enlig hejre ovre fra holmen. Et par stæreflokke og nogle alliker trækker forbi og søger bort til deres natkvarter. En flok ryler på et hundrede stykker letter og flyver over mod Bogø; og langt ude over havet trækker omtrent halvandet hundrede sortænder bort lige ud mod solnedgangen. Så bliver der pludselig liv ude på Kragetinget. En flok gråkrager med en enkelt sortkrage imellem, som har holdt generalforsamling derovre, letter efter endte forhandlinger i skøn enighed og følger i rylernes spor over mod Bogø. En flok viber, som længe har stået og holdt øje med mig på odden, letter nu og svinger over mod holmen, hvor der åbenbart er blevet ledigt for natten. De kredser længe over den, og hver gang de vender, glimter deres hvide maver i solglansen op mod den mørke østhimmel. Omsider slår de sig ned på holmen til stor ærgrelse for et par enlige krager, som

Gud ved af hvilken grund var blevet tilbage, men som nu skrålende fortrækker østpå efter de andre. Ovre på Bogøs bakker i syd og øst flammer alle gavle og ruder pludselig op i brand for den lave, skærende sol. Så går den ned og slukkes, og alt bliver gråt omkring mig. Vibernes skrig forstummer, og alting er stille. I den faldende vind bølger græsset endnu ganske sagte. En lille strandræddike står og nikker ensom til mig nede fra gruset, dens violblå farve synes stærkere nu, da alt er så gråt og gustent. Det er den sidste af sommerens farver, som er tilbage mellem alt det døde, visne og gule.

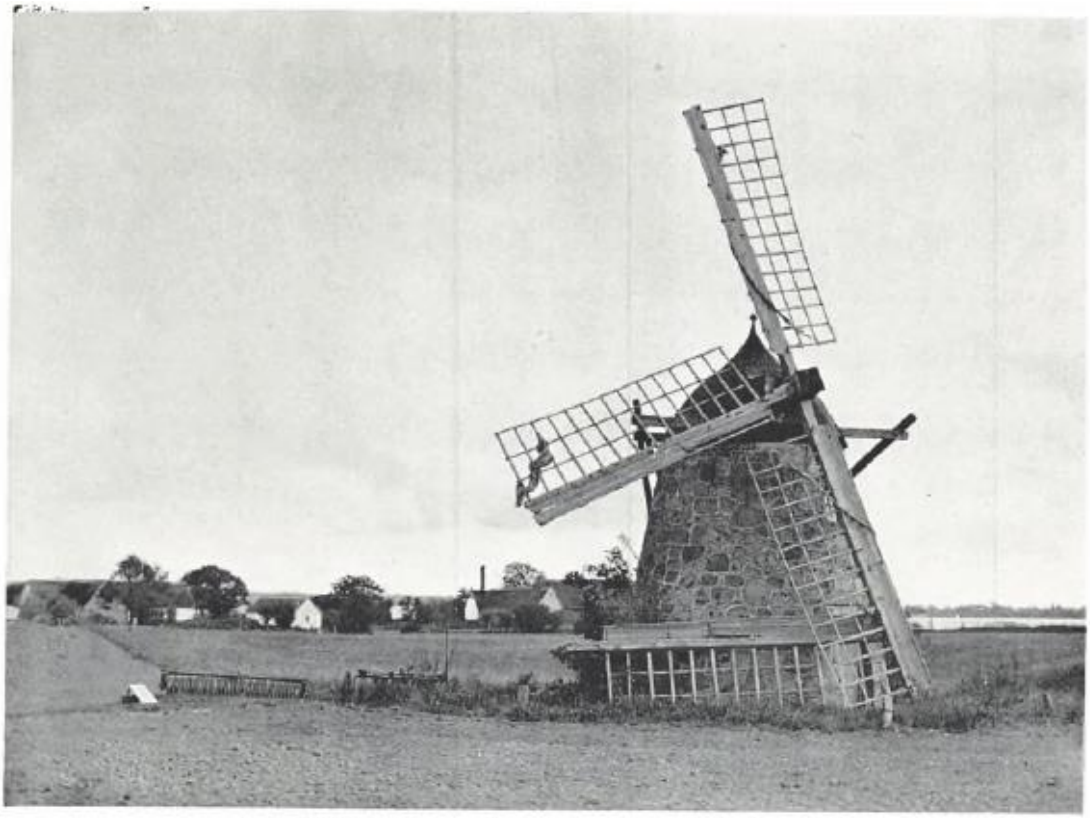

FARØ. Udsigt fra øens forladte mølle mod gårdene. (419)

FARØ. Røgter på Farø.

FARØ. Øens gadekær. (424)

Danskernes Historie Online